

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 9. števil. „Slov. Gospodarja“.

L. 1884.

28. februarja.

Štev. 98.

Kako je na Štajerskem s potovalnimi učitelji.

Treba bilo bi z ozirom na pogosto konfisciranje le o prekornem kozoprskanju itd. pisati pa sedaj smo še v februarju ali svečanu. Naj toraj dnes spregovorimo, kako je pri nas s potovalnimi učitelji slovenskim in nemškim kmetom v poduk, da v gospodarstvu napredujejo, kakor Čehi pa Nemci na Českem in Moravskem. Reči moremo, da poznamo tudi na Štajerskem potovalnih učiteljev, ki prav marljivo po deželi potujejo in poučujejo. Kmetijska družba štajerska javlja namreč v poročilu centralnega odbora, da je lani bilo 40 prodavanj, katera so imeli gospodje: Adolf Baumgartner v Aussee, St. Gallen, Gleichenberg, Gusswerk, Knittelfeld, St. Michael, Sinabelkirchen, Söchau in Wies, Fr. Müller v Arnfels, Birkfeld, Bruck, Edelschrott, Eibiswald, Fladnitz, Fürstenfeld, Hatzendorf, Kainach, Lankovitz, Maria-Zell, Müzzuschlag, Weiz in Wildon, R. Possek v Gleichenberg, Kaiserberg in Wildon, A. Rauch v Deutschlandsberg, J. Schmirger v Burgau Kirchbach in Trofaiach, G. Wilhelm v Arnfels in Celji (nemški) naposled Jul. Hansl v Feldbach, Leibnitz in Ormoži (nemški) in H. Kalman v Arnfels (nemški) in pri sv. Juriji na južnej železnici, Konjicah in Sevnici (slovenski?)

Po tem poročilu prišlo je na nemške kmetovalce 35 potovalnih predavanj, 2 na nemške „purgarje“ ormoške in celjske in le 3 na slovenskega oratarja, to pa še v kakšnej slovensčini?

Da je podkovska šola v Gradei, kmetijska šola v Grottenhofu celo nemška, zoper to uže med Slovenci nihče ne črhne niti besedice ne. Toda kdo se nebi čudil, da je sadje in vinorejska šola v Mariboru popolno nemška!? Kako hoče torej slovenski kmet napredovati tako kakor nemški, če pa se le malo skrbi za zdaten poduk, brez katerega ni mogoče napredovati?

O raznih boleznih pri mladih žrebetih.

1. Zapeka v črevesu.

Pokaže se ta bolezen pri mladih žrebetih navadno brž po rojstvu. Vzrok ji je žrebetna smola t. j. neka posebna tvarina, ki se žrebetom po črevah že nabere, ko so še v maternem

telesu. Če se ta žrebetna smola za pravega časa ne potrebi iz črev in če v njih zaostane, začne pozneje v črevah vreti in gujiti in posledica tega nezdravega dogodka je vsakokrat hudo vnetje črev. Da je ta bolezen za žrebeta zelo nevarna, sprevidi vsakdo lahko sam. Vsled nje ali žrebe brž pogine, ali pa se zapeka prevrže v hudo drisko, ki žrebe tudi navadno v kratkem vgonobi.

Ti boleznini so najbolj podvržena žrebeta, ki se bolj pozno na spomlad vležejo. Žrebeta konec meseca aprila ali meseca majnika rada za to boleznijo obolijo. Povod ali izvir te bolezni pa leži v doječi kobili, ki ali celo nima ne mleka ali pa le mladiču daje nezdravega in neprikladnega, t. j. premastnega mleka. Vsako zdravo in nepopačeno materni mleko ima neko posebno snov v sebi, ktera ima to moč, da žrebetu ono črevno smolo iz črev izžene in tako zaostanek te smole v črevah zabranjuje in tako tudi spridenje te smole v črevah žrebeta.

Spoznati to bolezen ni ravno težavno. Če je blato, ki gre od žrebeta, podobno črni smoli je to zanesljivo znamenje, da je žrebe za zapeko boleno. Bolj težko je določiti pravi vzrok, kateri je v danem slučaju zapeko prav za prav povzročil. Ker je pa od spoznavanja pravega vzroka tudi najbolj pravi način ozdravljanja in pa povoljni vspeh tega ozdravljanja zavisen, tako je v vsakem takem dogodku najbolje in najpametnejše poklicati skušenega in izvedenega živinozdravnika in njegovim določbam in naredbam boleno živinčce zaupati in prepustiti; kajti le mali napačni postopek z bolnim žrebetom naj se stori in po njem je.

Kako pa je treba z bolnim žrebetom ravnati, to pokažemo v sledečem. Prvič je treba ti boleznini že dokler je žrebe še v maternem telesu z vso resnobnostjo nasproti delati in sicer s tem, da te vedno skrbi za to, da se breja kobila vsak dan do dobrega sprehodi. Nadalje se breja kobila vsaj dva tedna, predno povrže, ne sme več prav obilno krmiti in ravno tako tudi ne potem, ko je že povrgla.

Boleno žrebe se mora s toplo odejo ogrevati in mora se mu tudi za dobro in prikladno nastelj skrbeti. Če ga začne po črevesu gristi in se živinčce vsled bolečin jame sem ter tje premetavati tako, da se je bati: živinčce se bode pri tem premetavanju poškodovalo, takrat se mora živinčce na varen in pameten način k tlam

Heimstätte). Na „kmečki dom“ bi se dolgoviti smeli k večjemu do polovice vrednosti vknjižiti, tedaj bi tudi dote in deleži ne smeli presežati polovične vrednosti. Domosed (Heimstätten-Besitzer) bi moral skrbeti za izrejo nedoraslih bratov in sester in bi to lahko storil, ker bi ne dobil v roke nad glavo zadolženega kmetišča. Ko bi domosedec slabo gospodaril in zapravljaj, postavil bi se mu na željo občine varuh; ko bi pa prišlo do prodaje kmečkega doma, kar bi se le malokedaj zgodilo, ne bi se smel pod polovično vrednost prodati, občina pa bi imela pravico, dom prevzeti za ženo, oziroma vdovo in otroke.

Vlada na Dunaji bode še v tem zasedanju državnemu zboru predložila postavo zastran „kmečkih domov“. Kedar se bo to zgodilo, smemo upati, da se ne samo zabrani huji propad kmečkega stanu, ampak da se mu napravi tak temelj, na katerem si bo spet opomogel in ostal trdni steber državi in našemu slovenskemu narodu.

Dr. J. Vošnjak.

Letošnja vojaška dolžnost štajerskih Slovencev.

Celjski, mariborski in graški šupeljaki neprenehoma upijajo: le Slovencem ne privoščiti jednakopravnosti v šolah, uradih in javnem življenju. Koliko krivico nam toti ljudje delajo, kaže vojaška dolžnost, ki nam se nalaga vsako leto pri naboru novincev. Tukaj pa nihče ne ugovarja izmed ovih dolgojezičnih vozgrivcev zastran jednakopravnosti. Privoščijo nam jo v precej popolnej, zelo nič ukrajšanej meri. Slovenci zadostujemo vojaški dolžnosti. Zato pa tirjamo tudi drugod popolno enakopravnost. Novačenje letošnje za letnike 1864, 1863 in 1862 je razpisano. Naborske komisije osnovane so 4. Prva je za naborni okoliš 27. pešpolka, Leopold kralj Belgijancev, obsegajoči okrajna glavarstva nemška: Hartberg, Weiz, okolico graško, Judenburg, Murau, Leoben, Liezen, Gröbming, Bruck. Ta okoliš ima letos 6883 mož zapisanih, ki so dolžni pred naborsko vojaško komisijo priti. Med temi je pa čez 560 tujcev, zlasti Slovencev.

Drugi naborski okoliš za isti regiment obsega Gradec in nekaj iz okolice, mesto ima 560, okolica 1059 pred komisijo poslati novincev.

Tretja naborska komisija nabira novincev za 47. pešpolk, pl. Beck, to pa a) v nemških glavarstvih: Feldach (1295 novincev), Landsberg (937), Lipnica (850), okrajni Fürstenfeldskem (340), b) v slovensko-nemškem glavarstvu Radgonskem 824 in v okrajni slovensko-nemškem Arveškem (383), in c) v slovenskih glavarstvih: Maribor (1481 novincev je iz okrajev Maribor in sv. Lenart, novačenje vrši se v Mariboru dne 4., 5., 6., 7., 8., 10., 11., 12. marca za okraj

Bistriški pa v Slov. Bistrici za 459 novincev dne 15., 17., 18. marca), Ljutomer (548 novincev v okrajih Ljutomerskem in gornjeradgonskem, novačijo v Ljutomeru dne 20., 21., 22. marca), in d) mesto Maribor (80 novincev).

Četrta naborska komisija odkazana je za naborni okoliš čisto slovenskega pešpolka 87. princ Hohenlohe-Schillingsfürst. On obsega sledeča glavarstva: celjsko (1914 novincev, novačijo v Celji dne 1., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 10., 11., 12. marca), brežiško (726 novincev mora iz sevniškega in brežiškega okraja v Brežice pred komisijo dne 15., 15., 17., 18. marca, iz Kozjanskega pa 508 v Kozje dne 20., 21., 22. marca), ptujsko (za 320 novincev iz rogaškega okraja bode novačenje v Rogaci 24. in 26. marca, za 1536 pa iz ptujskega in ormoškega v Ptuj 28., 29., 31. marca, 1., 2., 3., 4., 5. aprila), konjiški okraj šteje 584 novincev in bo novačenje v Konjicah 7., 8., 9., aprila, slov. graško glavarstvo (za 622 novincev iz slov. graškega in mahrenberškega okraja bo novačenje v Slov. Gradci 15., 16., 17., 18., 19., aprila, za 302 novincev iz šoštanjkega okraja pa v Šoštanji 21., 22. aprila), gornjegrajski okraj šteje 357 novincev in se vrši novačenje v Mozirji 24., 25. aprila. Mesto Celje šteje 43 novincev in vendar hoče to mestece strahovati ves spodnji Štajer.

Vseh novincev štajerskih je v okoliših za regiment Belgier 8448, med temi 560 tujcev, zlasti Slovencev, za regiment Beck 7117, med temi okoli 3000 Slovencev in za sl. regiment princ Hohenlohe 6902. Na Nemce pride toraj eden celi pešpolk in $\frac{1}{2}$ pa tudi na Slovence jeden celi in $\frac{1}{2}$. Vrhu tega imamo še z novinci zalagati kakor Nemci dva lovska bataljona, skoraj sami pa 6. artilerijski regiment. Mnogo nam jih vzamejo tudi k dragoncem, pionirjem i. t. d.

Sploh zadene nas Slovence štajerske na leto nabor povprek 10.000 mož, Nemce pa 12.500. Če pomislimo, da je med Nemci število nesposobnih, kakor skušuje kažejo, zmiraj večje, in če ozir vzamemo, da je Nemcev povprek 750.000 nas pa 450.000 duš, tako si uže zaslužimo kar, zmiraj tirjamo: popolno jednakopravnost s sosedi Nemci v šolah, uradih in javnem življenju.

Gospodarske stvari.

Kako pridemo k dobremu konjskemu plemenu ali rodu.

Zadnja leta začelo je konjerejstvo znatnih dobičkov donati: konje lahko prodavamo in cene so vedno lepše. Konjerejstvo vsled tega napreduje. Na to kaže vedno večje povpraševanje po dobrih žrebcih. Čedalje več kmetovalcev peča se s konjerejstvom. Zato je umest-